

Személyes emlékeim Götz Gusztiról

Horányi András

2023. november 6.

1962. augusztus 1. (MTVA archívum)

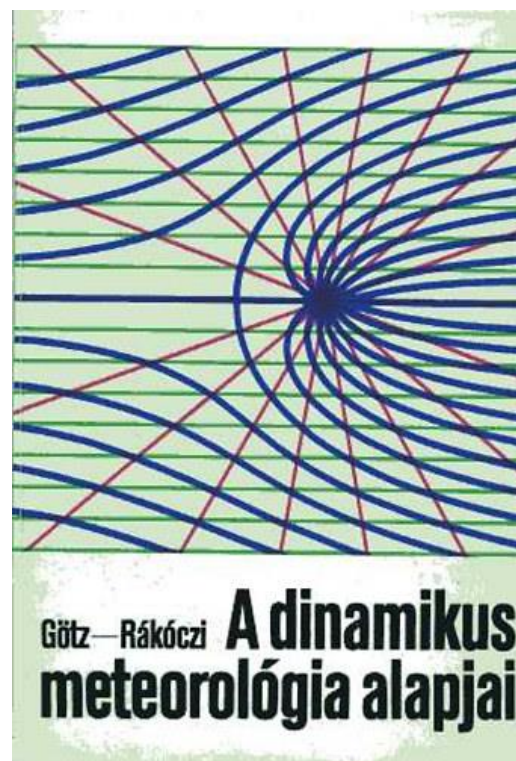

„A 2001-ben megjelent Káosz és prognosztika című terjedelmes könyve a téma valóságos enciklopédiája.”

Szücs József; https://www.3szek.ro/load/cikk/8853/mit_tehet_egy_lepke_az_idojarassal

Találkozásaim Gusztival (1)

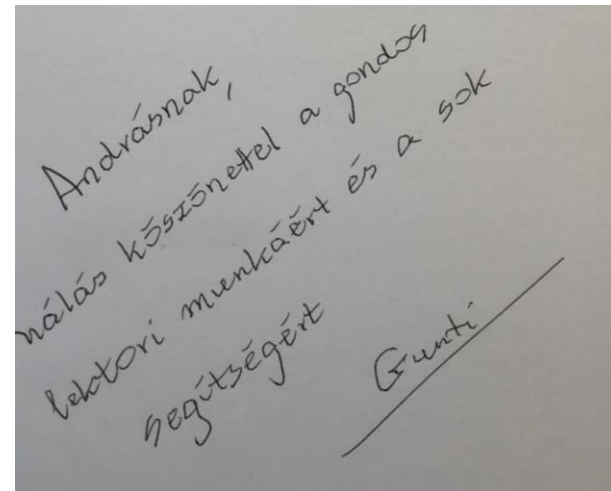
- Egyetemi éveim során (1984-89): Götz-Rákóczi: A dinamikus meteorológia alapjai
  - Ez akkor dinamikus meteorológia alap-tankönyve volt, rojtosra olvastuk az egyetemi éveink alatt.
  - Persze Gusztit nem ismertem még akkor személyesen....
  - Máig nem igazán értem, hogy miért Rákóczi-könyvként hivatkozott mindenki rá....

Találkozásaim Gusztival (2)

- 1990 környéke: első (?) személyes találkozás
  - Guszti a TMB (Tudományos Minősítő Bizottság) PhD pályázati vizsgabizottságában volt
  - Emlékszem az egyik kérdése az volt, hogy "Hogyan magyaráznám el a kis testvéremnek, hogy mi is egy időjárási front?"
- 1996: doktori szigorlat
  - "Életem utolsó vizsgája...."
- 2000 vége: a Káosz és prognosztika című könyvének "lektorálása"
  - Nem is igazi lektorálás volt... hanem inkább kezdő szakemberként próbáltam észrevételeket tenni a könyvhöz...

Guszti személyes dedikálása a Káosz és prognosztika című könyvéhez

Andrásnak,
nálás köszönettel a gondos
lektori munkájáért és a sok
segítségért
Gusztav

Találkozásaim Gusztival (3)

- 2000-es évek eleje: amikor jobban megismertük egymást személyesen is
  - Először az MTA MTB (Meteorológiai Tudományos Bizottság) ülésekkel kapcsolatos találkozásokon, beszélgetéseken keresztül
  - Később a szakmán kívül is többször találkoztunk...
- Néhány közös munkánk:
  - Léggör, 2003, Götz-Radnóti-Horányi: Miért nem lehetnek az időjárás-előrejelzések sohasem egészen pontosak? – **AZ EBBEN A CIKKBEN BONCOLGATOTT TÉMAKÖR MÉG MINDIG AKTUÁLIS ÉS MEGFONTOLÁSRA ÉRDEMES! [KÖVETKEZŐ DIA!]**
  - Léggör, 2008: közös megemlékezés Edward Lorenzről

2

LÉGGÖR – XLVIII. évf. 2003. 2. szám

Miért nem lehetnek az időjárás-előrejelzések sohasem egészen pontosak?

Korunkban a meteorológia két kérdéskör tekintetében is az érdeklődés középpontjában áll. Az egyik a különböző időtávú előrejelzések megbízhatósága, azok beválásának javíthatósága, a másik az éghajlat emberi tevékenységből származó (ún. antropogén eredetű) vagy más, természeti okokra visszavezethető, feltételezett

$t_0 = 0$ kezdeti időponthoz tartozó állapotvektor megadásának bármely kicsiny, $|\mathbf{y}(0)|$ nagyságú hibája véges t idő eltelte során

$$|\mathbf{y}(t)| = |\mathbf{y}(0)| \exp(\lambda t),$$

EDWARD N. LORENZ (1917–2008)

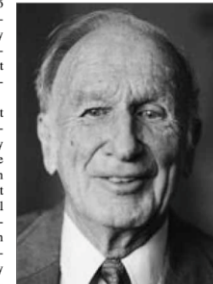
2008. április 16-án szomorú hírt juttatott a világot: a bostoni agglomerációhoz tartozó cambridge-i otthonában, 90 éves korában elhunyt Edward Norton Lorenz, a neves amerikai matematikus és meteorológus. Kutásai jelentősen hozzájárultak a légkördinamikai folyamatok alaposabb megismeréséhez. Életművének legfontosabb eredményét a pillangóhatás felfedezése és az ahhoz kötődő kaoszelmélet alapjainak megteremtése alkotja. Sokan vallják, hogy munkássága a 20. századnak a relativitáselméletet és a kvantumfizikát követő harmadik tudományos forradalmához vezetett el.

Lorenz 1917. május 23-án született a Connecticut állambeli West Hartfordban. Fiatal korában olykor nagy bánatot okozott neki, hogy termete miatt nem mindig fogadták szívesen iskolája baseball csapatában. Viszont megtanult kiválóan sakkozni: végül tanfőmesterét, az édesanyját is sikerült legyőznie, pedig ő korábban egyszer még a cambridge-i Massachusetts Institute of Technology (MIT) bajnoka fölött is diadalmas-

meteorológiai kurzust indítottak, hogy a hadsereg részére időjárás-előrejelzőket képezzenek ki. Lorenz ide iratkozott be, majd két évig ott is maradt, hogy a további tanfolyamokon repülő kadétként a hallgatók laboratóriumi gyakorlatait vezesse. 1944 nyarán az utolsó kurzus is befejeződött, és Lorenz tengerentúli szolgálataira kapott parancsot. Hawaiiiban

Leszerelését követően, 1946 tavaszán Lorenz választáshoz érkezett: matematikus legyen, vagy továbbra is a meteorológusi pályát kövesse. Az MIT meteorológiai tanszékének vezetője, Henry Houghton professzor tanácsára az utóbbi mellett döntött; hozzáállott numerikus prognosztizálással foglalkozó doktori disszertációjának a megírásához, amelyet 1948-ban sikeresen megvédett. Az MIT-hez fűződő elkötelezettsége mindvégig töretlen maradt. 1962-ben professzori kinevezést kapott, 1977 és 1981 között ő vezette a tanszékot, majd 1987-ben, nyugállományba vonulásakor, elnyerte a Professor Emeritus címet.

A kezdeti évek, Victor Starr társaságában, az általános cirkuláció mechanizmusának tanulmányozásával teltek. Ennek során dolgozta ki Lorenz a hozzáférhető potenciális energia* fogalmát, és alkalmazta azt a légkörzésre – segítségével 1955-ben sikerült először világos magyarázatot nyerni az általános cirkuláció fennmaradásának alapvető kérdésére. E téren elért eredményei nyomán

Két máig aktuális gondolat a Léggör cikkből

- **Az időnként előforduló extrém időjárási események, vagy éghajlati ingadozások nem feltétlenül vezethetők vissza külső okokra, hanem azok a sok összetevőből álló léggör bonyolult belső tulajdonságai is lehetnek.** Ez annyit jelent, hogy a gyakorló szakemberek egy rendkívüli meteorológiai esemény után gyakran a léggör komplex belső folyamataival is magyarázhatják annak bekövetkezését. Az ilyen magyarázat természetesen kevésbé „szenzációs”, mintha minden szélsőség előfordulásáért fenntartás nélkül valamilyen külső kényszert, például az emberi tevékenységet vagy a naptevékenységet tennénk felelőssé - viszont valószínűleg közelebb áll az igazsághoz....
- **Az előrejelezhetőség korlátjai miatt a meteorológusok általában egy-egy időjárási eseménynek csak a bekövetkezési valószínűségét tudják előre jelezni, s ezt a tudományosan megalapozott tényt az előrejelzések felhasználóinak is tudomásul kell venniük.**

Emlékeim, benyomásaim Gusztiról

- A szakmai felkészültségét már sokan méltatták... úgyhogy erre most külön nem szeretnék újra kitérni.
- DE néhány gondolat az emberről:
  - Nyugdíjasként sohase akarta beleártania magát a meteorológia (OMSZ) mindennapos, folyó ügyeibe → mindig azt mondta, hogy nyugdíjasként nem jár be az OMSZ-ba (csak rendezvényekre), háttérbe vonul és ehhez tartotta is magát
  - Inkább otthonról dolgozott (sokat) es olvasta a szakirodalmat miközben számtalan olyan cikket, kéziratot irt, amelyek a mai napig segítik a gyakorló szakemberek munkáját (lásd Gabi előadása)
  - Mindig szerény és közvetlen volt, sohasem éreztette a szakmai kvalitásokban rejlő különbségeket
  - Úgy segített (támogatta az embert), hogy sohase volt ezzel tolakodó
  - Volt egy speciális, fanyar humorral (ami nekem nagyon bejött...)

**Gusztin nemcsak egy nagytudású szakember (tudós),
hanem egy kiváló EMBER is volt!**